

ГРАФІКА
В БУНКРАХ
УПА

**ГРАФІКА
В БУНКРАХ
УЦА**

UKRAINIAN UNDERGROUND ART

ALBUM OF THE WOODCUTS
MADE IN UKRAINE, IN 1947—1950
BY ARTIST OF THE UKRAINIAN UNDERGROUND
NIL KHASEVYCH—"BEY-ZOT" AND HIS DISCIPLES

ГРАФІКА В БУНКРАХ УПА

АЛЬБОМ ДЕРЕВОРИТІВ
ВИКОНАНИХ В УКРАЇНІ В РОКАХ 1947-1950
МИСТЦЯ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ
НІЛА ХАСЕВИЧА - „БЕЙ-ЗОТА” ТА ЙОГО УЧНІВ

diasporiana.org.ua

ОРИГІНАЛЬНІ ВІДБИТКИ З ДЕРЕВОРИТІВ ЗБЕРІГАЮТЬСЯ
В АРХІВАХ ЗАКОРДОННОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА
УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ (УГВР)

FIRST COPIES OF THE WOODCUTS ARE KEPT
IN THE ARCHIVES OF THE FOREIGN DELEGATION
OF THE SUPREME UKRAINIAN LIBERATION COUNCIL (UHVR)

ВИДАЄ ВИДАВНИЦТВО ПЕРЕДРУКІВ УКРАЇНСЬКИХ
ПІДПІЛЬНИХ ВИДАНЬ В УКРАЇНІ „ПРОЛОГ“
ЗА РЕДАКЦІЄЮ ДМИТРА БАГЛАЯ, ПРОФ. ПЕТРА МЕГИКА
І ПРОФ. ЛЬВА ШАНКОВСЬКОГО

PUBLISHED BY “PROLOG”—PUBLISHERS OF THE
UKRAINIAN UNDERGROUND PUBLICATIONS FROM UKRAINE
EDITORIAL BOARD: MR. DMYTRO BAHLAY, PROF. PETRO MENYK,
PROF. LEW SHANKOWSKY

Обгортку й видавничий знак проєктував Петро Андрусів
Cover and publisher's mark designed by Peter Andrusiw

ВСІ ПРАВА ЗАСТЕРЕЖЕНІ
COPYRIGHT BY “PROLOG”

З М І С Т

	стор.
1. Ідейно-політична боротьба УПА під сучасну пору Др. Мирослав Прокоп	7
2. УПА—Символ й інструмент боротьби за Україну Стаття в англійській мові, проф. Лев Шанковський	12
3. Пояснення до проектів орденів, медалів і відзнак Ніл Хасевич	15
4. Долотом проти Кремля (про мистця Ніла Хасевича й його під- пільну творчість) — Петро Мегик	18
5. Ніл Хасевич — Мистець українського підпілля Біографічний нарис в англійській мові, проф. Лев Шанковський	21
6. Ілюстрації	25

CONTENTS

	page
1. Ideological and Political Struggle of the U.P.A. at Present An article in Ukrainian by Dr. Myroslaw Prokop	7
2. U.P.A.—the Symbol and Instrument of the Struggle for Ukraine An article in English by Prof. Lew Shankowsky	12
3. Comment on U.P.A. Decorations and Medals An article in Ukrainian by Nil Khasevych	15
4. With the Burin against the Kremlin An article in Ukrainian by Petro Mehyk	18
5. Nil Khasevych—artist of the Ukrainian Underground A biographical sketch in English by Lew Shankowsky	21
6. Reproductions of Woodcuts by Nil Khasevych and His Disciples With Ukrainian and English commentary	25

ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ ПІД СУЧАСНУ ПОРУ

СЬ вже десятий рік бореться Українська Повстанська Армія на українських землях і факт цей перекреслив не тільки всі розрахунки займанців української землі, але також пройшов сподівання найкращих українських патріотів. Безперечно,

сучасна підпольна і збройна визвольна боротьба на українських землях не проходить тепер у таких розмірах як в часі найвищого розвитку УПА в роках 1943-45, її форми тепер інші також від того, що мало місце в часі численних рейдів відділів УПА в роках 1947-48. Повоєнна стабілізація і відносний зріст сил ворога, а водночас вимоги здобування для концепції активної боротьби за українську державну незалежність щораз ширших мас, привели український визвольний рух до певних нових засобів, до переставки на більш інтенсивні методи праці.

Але може власне тому сьогодні, в 1951 році ми маємо до діла з безперечними фактами існування і дій в Україні збройного і політичного підпілля. Свідчать про це не тільки існуючі документи його дії, але також останні признання советської преси про існування "залишків" "націоналістичних ухилів" в Україні. На вільній мові це означає не тільки боротьбу українських письменників і поетів, але також політичну підпольну боротьбу українського визвольного руху.

Треба щоб українці, що живуть поза межами рідних земель, як також і західний світ усвідомили ці факти. В свій час витворилися серед частини українського еміграційного світу, а через нього подекуди також серед чужинців, зовсім хибні погляди на український визвольний рух на землях, зокрема на УПА. Ці помилкові погляди частинно покутують ще до сьогодні і в великій мірі затемнюють не тільки можливість правильної оцінки того, чим насправді є цей рух, але також того, які шанси має визвольна боротьба українського народу взагалі та яке її місце у великому визвольному процесі боротьби поневолених народів ССРСР.

В результаті збройних акцій УПА впродовж довгих років в уяві стороннього глядача виз-

вольний рух набрав передусім мілітарного характеру. Люди бачили чи чули про збройні виступи відділів УПА, про їх рейди, про зусилля з ворогом, про підпольні криївки, про їх оборону тощо, і форма ця, зрештою, єдино успішна для дієвого визвольного руху на рідних землях в умовах окупантського терору, часто прислонювала і прислонює сам зміст. Йде про ідейно-програмове обличчя визвольного руху, про гасла, що їх він кидає в маси, про його політичну концепцію визволення українського народу та про ідеї, що їх він прагнутиме здійснити в незалежній українській державі. По суті ці власне елементи, тобто елементи змісту визвольного руху і його програми є суттєві в час, коли кожночасні форми вияву є накидані умовами і підлягають змінам.

А тимчасом на еміграції розцінювали часто згадані явища якраз навпаки. При тому оте перенаголошення форми і техніки було у великій мірі західно-українського походження. Та частина української еміграції, що вийшла із західних земель і жила довший час в умовах польської окупації зовсім не доцінювала можливості актуальної й успішної політичної зброї, яка є конечна в боротьбі з російсько-більшевицькою імперіалістичною системою. Боротьбу проти ворожого режиму вона розглядала передусім як технічну боротьбу конспіративної мережі ідейних кадрів проти існуючої системи чужого поневолення, уважаючи програму руху, може, поза провідним гаслом державної незалежності, маловажним додатком.

Очевидно, що такі хибні заложення не дозволяли тим, хто з них виходив, правильно розцінювати можливостей УПА і цілого визвольного руху. Бо раз рух цей тільки чи передусім повстанські акти і збройні дії, а можливості скорої війни відпадають, то які перспективи можуть стояти перед всяким „повстанням“?

Не менш помилковим був другий погляд на характер визвольного руху, погляд, що його умовно можна назвати типовим для певної частини східно-української еміграції. Люди ці були живими свідками більш як двадцятирічної практики російсько-більшевицької системи в

Україні. Вони бачили насильну ліквідацію українського повстанського руху на початку двадцятих років, ліквідацію БУД і СВУ, знищення українського культурного процесу того часу, і мали нагоду пізнати всі єхидно-жорстокі методи режиму, який впродовж років довів до фізичного і морального послаблення народу. Він створив ситуацію, в якій навіть ті, що спільно ненавиділи ворога і прагнули до боротьби, а навіть готові були її вести, розцінювали її як безперспективну, бодай часо, в наслідок масово поширеної провокації та втрати взаємного довіря навіть серед добрих знайомих. Як можна в таких умовах продовжувати боротьбу УПА, чи підпілля, коли війна закінчена і коли ворог може кинути на її ліквідацію всі засоби, від збройної переваги до системи розкладу включно?

А все ж висновки роблені з обидвох поглядів показали неслухні. Найкращим доказом того є факт, що визвольна підпольна боротьба існує далі, дарма, що її розміри й форми можуть мінятися. Бо правдою є, що большевицька система має величезні можливості поборювати визвольний рух, але ситуація його не є така легка тоді, коли він має до діла з широко розгалуженою політичною підпольною організацією, що має традицію більш як двадцятирічної боротьби, що має досвід і випробувані кадри, власну методику боротьби та, що найважливіше, взаємне довіря людей між собою. Коли така організація має крім того піддержку народу, то її вповні знищити просто неможливо. Навіть як сьогодні вона під натиском ззовні мусить себе звужувати, її ядро остається здорове, і вона завтра стає зав'язком нової широкої акції.

Тому неслухні є погляди про те, що в ССРСР ширша підпольна боротьба взагалі неможлива, бо там не може діяти жодна дійова підпольна організація. Український визвольний рух доказав протилежне. Але доказав він це не тільки тим, що заки увійти в підбольшевицьку дійсність, він набув довгого досвіду боротьби, але також тим, що рух цей не є тільки збройно-технічною організацією, але також і політичною силою з виразною політичною програмою, яка органічно відповідає прагненням українських народних мас та впливає з ґрунту, на якому сили тій приходиться діяти. Це є відповідь на питання тих, хто має сумніви щодо значення правильної політичної платформи в боротьбі з больше-

вицькою системою і щодо можливостей боротьби з нею взагалі.

А втім за весь час існування УПА і визвольного руху, їх збройна боротьба була завжди і є тепер по суті тільки доповненням широкої політичної боротьби.

Справа коротко ось у чому. Як відомо, всяка визвольна боротьба проти якогось режиму можлива єдино тоді, коли існує серед мас серйозне невдоволення і бажання змінити існуючі умови. Це є перші передумови для організування боротьби. Вони дають змогу виринути певному організованому рухові, який роз'яснить масам суть їхнього положення і закликає тиме до боротьби за зміну.

Чи такі умови існують в ССРСР? Безперечно, вони існують, дарма, що правляча імперіялістична верхівка намагається всіма засобами доказувати протилежне. Виходячи з заложення, що основою всіх суспільних революцій є звичайно національно-політичний гніт та соц.-економічний визиск, вона твердить, що саме в ССРСР ідеально здійснено принцип національно-політичної свободи народів та ідеї соціальної справедливості. Хоч для втовкмачення цієї брехні російсько-большевицька верхівка вживає всіх засобів пропаганди і терору, наявна забріханість такого обману є для мас очевидна. Ясно, що не може ні на хвилину сумніватися український чи грузинський або литовський інтелігент, робітник чи селянин в тому, що їхні нації є поневолені московським центром, що їхні багаті краї колоніяльно визискує Москва, що вони не користуються жодними із загарантованих конституцією прав, і що видвинені в революції 1917 року гасла були злочинно надужиті, а її здобутки національної і соціальної свободи зражені. Оскільки ніякій диктатурі не вдасться здавити прагнення людини до свободи, остільки навіть большевицька Росія не має змоги усунути невдоволення мас та їх прагнення до змін. Бо занадто разюча є різниця між дійсністю і тим, що громадянин довідується від режимної пропаганди.

Очевидно, що коли в таких умовах контрастів та існуючого на їх тлі невдоволення мас доводиться діяти революційному рухові, то його вихідна дія мусить проявитися в двох основних напрямках. По перше — доосновно компромітувати реакційний і брехливий режим поневолення. По друге — протиставити йому свою власну

політичну програму і показати її масам як шлях виходу із незавидного положення. Обидві акції мають одну мету: втягнути й організувати маси до боротьби проти існуючого зла за новий лад.

Виходячи із таких заложень, український визвольний рух, а в тому й УПА, з перших днів зустрічі з тоталітарною системою московсько-большевицької займанщини в Україні, зразу почав ідейно-політичну боротьбу за розоблачення забріханості цієї системи та протиставив їй виразну програму боротьби за національне і соціальне визволення українського народу. Точніше це значило в питанні **національно-політичної платформи ССРСР** демаскувати весь обман советської конституції про згодану волю й незалежність окремих „союзних“ республік і вказувати на нещадну практику поневолення всіх народів ССРСР провідною російсько-большевицькою імперіялістичною клікою. Треба було бити по всіх намаганнях насильної русифікації народів т. зв. старшим російським братом, треба було вказувати їм активну боротьбу проти російського імперіялізму за власні національні держави як єдиний успішний шлях оборони, закликаючи одночасно до єдності всіх поневолених.

В соціальній площині така постанова спонукала український визвольний рух вказати масам на нездійснення всіх прав людини і народів, здобутих революцією, на виразну обманливість постанов конституції про свободу думки, слова й асоціацій, на нездійснені надії соціального визволення, на гострі соціальні різниці в ССРСР, тобто на існування мільйонів мас визискуваних рабів і володіючої кліки кремлівських вельмож та їх наганячів над народами, тощо.

З другого боку йшло про те, щоб, поборюючи вороже й реакційне, вказати, передусім масам українського народу, позитивні ідеали, до яких треба змагати: а саме ідею незалежної української держави, як першої передумови національного розвитку та ідею справедливого соціального ладу.

Врешті треба було показати, що така боротьба за названі ідеали є можлива та що є в нашому народі сили для того, щоб її вести. Тому наявні акції УПА і збройного політичного підпілля були і є конечними атрибутами боротьби, бо вони розбивають в масах міт про непереможність центру російсько-большевицького імперіялізму та додають масам віри у власні сили.

В такій ситуації стає очевидним, що левина частина завдань УПА і визвольного руху лежить в розробленні й поширенні політичної програми руху для поборювання ворога та для мобілізації народу до боротьби. Засобами для виконання цих завдань стали для визвольного руху передусім його офіційні публікації, що мають найбільш різnorodні форми і появляються як періодичні органи, принагідні видання, ширші публіцистичні праці, брошури, листівки, звернення гасла, а також літературна творчість, в тому проза й поезія, сатира, а навіть драма. Найбільшого розголосу в Україні й поза нею, зокрема в західному світі, здобули публіцистично-програмові праці провідних діячів українського визвольного руху. Сюди треба передусім зачислити праці майора УПА П. Полтави, члена УГВР О. Горнового, дальше У. Кужіля й ін., які стали не тільки успішною зброєю в боротьбі з російсько-большевицькою реакцією, але також підкреслюють виразний розвиток української політичної думки.

Особливе місце серед великої кількості засобів політичної боротьби проти російсько-большевицького імперіялізму в Україні займає ілюстрація і карикатура. За останнє десятиріччя всі видання українського визвольного руху документують визначну участь цієї зброї в революційній боротьбі на українських землях. Картини умов боротьби, ілюстрації видань і закликів, картини визначних учасників, що впали в боротьбі, карикатури, що відзеркалюють дійсність і б'ють ворогів — ось роди цієї зброї. Як успішний засіб боротьби, і як твори українського мистецтва, вони ждуть ще своєї остаточної оцінки.

Але вже сьогодні можна сказати, що вершка своєї успішності досягнув цей рід підпольної політичної зброї в творчості Ніла Хасевича. Знайшовшись у важких умовах підпольної боротьби, ця людина, дарма, що фізично зовсім непридатна до важкого повстанського життя, зуміла своєю мистецькою працею дати в руки УПА і всього визвольного руху чи не найсильніший засіб політичного наступу на ворога та водночас плястично і переконливо показати ідейні прямування і програму визвольного руху. Коли ще узгляднити, що зброя ця викувана примітивними засобами підпольної техніки та коли усвідомити, що місцем його мистецької праці є вогка повстанська землянка, що творити він

мусить в умовах постійної небезпеки ворожого наскоку, то у повній величі стає перед нами геройський образ українського мистця, що непохитно стоїть з народом в боротьбі за народні права.

Дереворити Хасевича відкривають ідейний зміст сучасної визвольної боротьби в Україні. При тому оті, нечисленні зрештою, серед широкої діяльності Хасевича твори, що були щасливо перенесені з рідних земель і які знайшли місце в цій збірці, недвозначно відзеркалюють ширину творчості їх автора. Коли на цьому місці пригадаємо вище з'ясовані принципові заложення українського визвольного руху в його боротьбі проти російсько-більшевицького імперіялізму і зіставимо їх з творчістю Хасевича, то в ній знайдемо чи не все те, що б'є ворога, що викриває його брехню, що протиставить їй українську правду.

Долото Хасевича звертається передусім проти режиму російсько-більшевицького терору на Україні та відзеркалює всю національну і соціальну долю народу. Ось “вельможа” російської імперіялістичної ВКПб з наганом і нагайкою в руках сидить на плечах закованого українського селянина. Виснажений селянин в лахміттях несе на своїх плечах добре відгодованого наганяча, на якого одязі блищать сталінські ордени. Це блок комуністів і безпартійних, як його бачить підпільний мистець і як його відчуває весь народ. Або друга картина: у ярмо запряжена вся селянська сім'я, з нелітними дітьми включно. За погонича стоїть опасистий “вельможа” ВКПб з батоном в руках. Його нахабне обличчя й опасистий стан у виразному контрасті до нужденного вигляду українських селян. Або з цієї самої групи: в обідраній стайні одна корова стоїть з підв'язаним животом, з виستاючими ребрами, а за перегородою замість трави, „Колгоспна Правда“. Друга корова лежить нежива на долівці, а біля неї селянка з порожнім ведром (молока немає) і погонич з хворобливими очима й „гармошкою“. На порозі ж сталінський прикажчик з численними „наказами“ в руках. Сюди врешті належить картина про „Передову колгоспну техніку“, що є безпечним глуфом над здогадними досягненнями большевицької системи в ділянці сільського господарства.

Хіба можна краще представити побут українського народу, зокрема його селянства в умо-

вах ССРСР? Чи треба кращої інтерпретації “повідної ролі” “старшого російського брата” а заразом колоніального експлуататора в постаті “вельможі” з ВКПб?

Обличчя советського “правосуддя” відзеркалює окрема картина. Як відомо, большевики пройшли на тому відтинку, принаймні теоретично, доволі крутий шлях. Визнаючи право “продуктом суспільної нерівності”, большевики обмежили значення закону в періоді “революційного комунізму” до ролі “технічних інструкцій” та уповажнили суддю рішати на підставі „революційної доцільності“, „революційного сумління“ та „соціалістичної правосвідомості“. Коли по 1922 році цей період був формально закінчений і в карному праві прийшло до кодифікації законів, то в практиці це не мало більшого значення. Тому й нпр. знесенню кари смерті, що було на короткий час по останній війні заведено в ССРСР, ніхто не надавав більшого значення. Все одно без закону й суду люди були замучувані на смерть, а це видно на одному із залучених тут дереворитів.

Окреме місце в Хасевича займає формулювання позитивних ідей визвольної боротьби поневолених народів, в першу чергу українського. Картина переможного походу українських селян, робітників і інтелігентів в одному ряді з повстанцями підкреслює єдність боротьби всього народу за державну незалежність та за краще життя. Такі гасла видніють на розвинутому прапорі. Похід іде на тлі робітничих шахт і селянських хат, що знаменує характер сучасної України. Тризуб на прапорі — це символ нерозривної традиції української визвольної боротьби. Цій темі посвячена теж інша картина, яка виразно вказує на те, що сучасна боротьба УПА — це не щось відірване й замкнене в собі, але продовження світлих традицій княжої й козацької доби та епохи Визвольних Змагань 1917-1921 рр.

Символом маршу перемоги є друга аналогічна картина, яка ще крім того містить в собі елементи всесоюзного порядку. Це поневолені народи ССРСР: українці, балтійці, грузини, азербейджанці, що спільно караються в рос.-більшевицькій тюрмі народів, а гасла свободи народів і людини, видвинені на українському національному прапорі, мобілізують також інші народи до боротьби за розвал спільної в'язниці. Але ж картина советської тюрми народів вмурованої в земному ґльобі — чи це не грізне мemento для

U.P.A. THE SYMBOL AND INSTRUMENT OF THE STRUGGLE FOR UKRAINE

VEN in its preliminary stages the struggle of the UKRAINSKA POVSTANCHA A R M I Y A (U.P.A.—the Ukrainian Insurgent Army) was not limited to guerrilla warfare in the most literal sense of the word. It has always carried on

its struggle in a double way. The *military* struggle of the UPA aims at inflicting maximum damage to the apparatus of occupation by conducting operations which range from sabotage and terrorism to guerrilla warfare occasionally reaching the proportions of regular war. Such operations conducted by highly mobile, highly equipped forces of the smallest size, used successively at numerous points of Ukraine, weaken and disorient the enemy and undermine his morale as they do not permit him to feel himself master in the occupied territory.

A few facts only to indicate the effectiveness of this kind of struggle: it was in a campaign against the UPA in 1943 that General Victor Lutze, Chief of Staff of Hitler's S.A., perished; it was the UPA which in 1944 ambushed the staff of Soviet Marshal Vatutin, mortally wounding the marshal; in May 1946 UPA men attacked the convoy of Col. Gen. Moskalenko, one of the high-ranking officers of the MVD, and killed the general and several officers of his staff, and finally, in March 1947, Lt. Gen. Karol Swierszczewski, Vice Minister of Defense of Poland (the "General Walter" of the Spanish Civil War) perished at the hands of the UPA. According to incomplete reports as of January 1, 1951, over 35,000 officers and non-commissioned officers of the MGB and MVD (Soviet security forces) have fallen since 1945 in battle against the UPA.

However, the military struggle of the UPA should not be regarded as an aim in itself. It is rather an armed spearhead of a widespread Ukrainian *political* struggle, which seeks a decision — under favorable circumstances if possible, but a decision. This decision is the overthrow of bolshevism and the establishment of a sovereign united Ukrainian state on its ruins.

The striking force aiming at this decision should not be reckoned merely by its present strength. It is the conception of the Ukrainian liberation movement

that this decision can only be reached by the revolutionary-liberating struggle of the widest popular masses, aiming at its full-scale development in a national-liberating revolution. Three hundred years ago such a revolutionary process among the Ukrainian masses led to a victorious rebellion under Hetman Bohdan Khmelnytsky, who was able to establish a Ukrainian Kozak Republic (1648). According to the conception of liberty through revolution, the revolutionary movement has to be based on the people, to permeate every facet of their life, to oppose to the hostile goals of the enemy the ideals of national-political, social-economic and cultural-spiritual revolution and to develop revolutionary sentiment based on the enthusiasm of the masses for the cause of liberation and their willingness to struggle actively for its realization. If such sentiment is developed, if the broadest masses of the people give their full support to the struggle and the minds of men are converted to its creed, the revolutionary movement of the masses becomes a gigantic power able to enter into the final stage of the struggle for liberation.

At the present stage of the struggle the *political* activities of the UPA aim at saturating all phases of Ukrainian life with Ukrainian ideology and at opposing the hostile goals and efforts of the Soviet occupants. The UPA prevents the enemy from blunting the morale of the Ukrainian people and supports its faith in the cause of liberation. It spreads the revolutionary ideas to make the Ukrainian people and other enslaved peoples of Central and Eastern Europe ripe for national-liberating revolution. It concentrates, therefore, on the struggle along political and propaganda actions and resorts to military operations purely in the way of defensive or supporting tactics.

It is believed by many that it is impossible to conduct any political struggle within the Soviet Union. The history of the Soviet rule in Ukraine has demonstrated that not for a moment have the Ukrainians bowed to the Soviet occupant. The Ukrainian political struggle against the Soviets ranged from national opposition within the ranks of the Communist party to revolutionary underground actions by secret political organizations. Sometimes it took the form of a struggle to preserve the cultural, national or religious traditions of Ukraine. Now and then

it took the form of resistance to the Soviet economic measures and, especially, to Soviet attempts at forced collectivization.

Of course, seven years of UPA experience in the anti-Soviet struggle have also proved that the struggle against Soviet colossus is possible. Repeatedly the UPA prevented the Soviets in realizing their political plans. Under conditions not experienced by mankind until now, the UPA waged and still is waging an entirely successful struggle against the Kremlin. All measures against the UPA have failed, and as proof of this I refer to an official proclamation signed by Lt. Gen. M. Kovalchuk, Minister of Security of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in Kiev. Dated December 30, 1949, and addressed to the Ukrainian underground, General Kovalchuk's appeal promised full pardon to those Ukrainian insurgents who would surrender; it promised them free choice of habitation, and above all, the return of their families from exile in Siberia. It admitted that thousands of Ukrainians, particularly the Ukrainian youth, following the orders of the "American-British warmongers," are still hiding, and that they are disrupting the "tranquil" life of the Soviet state.

Two conditions are necessary to conduct a political struggle within the Soviet Union. First, the fighting force must be composed of true idealists, ready at every moment to sacrifice their lives for the cause they are fighting for; secondly, the population must give their full support to the fighters.

Both conditions have existed in the case of the UPA. The UPA fighters have proved that they have devoted their lives to Ukraine and the Ukrainian people look with pride and veneration at those who have forged the most heroic epoch of Ukrainian history. At the same time the UPA has secured considerable support of the Ukrainian population and this fact even leaked out through the "Iron Curtain." "There is scarcely a family in Ukraine which does not have a man with the partisans; no village which does not help and hide the partisan fighters when they suddenly appear only to disappear like ghosts," wrote "Die Neue Zeitung," an official American newspaper in Germany, on Oct. 21, 1948. It must be stated clearly that this picture corresponds to the actual conditions in Ukraine. Without great popular support the UPA could not have existed and operated and could not have withstood the pressure of such military powers as Nazi Germany and Soviet Russia at the peak of their military might. It could do that without any external aid and, I must say, it was a

hard task for its opponents to cope with a mass movement which existed nowhere and everywhere. For the last seven years, the MGB and all the excellently trained security forces of the Soviet Union have been trying to cope with the UPA, hunting and searching, but without desired result.

It must be emphasized that the UPA has been able to exist and operate because its ideas reflect the desires and wishes of the entire Ukrainian people. It is because of this identification that the UPA has continually been able to inflame the Ukrainians and mobilize them for the struggle against the Soviets. To make it clearer, let us consider several points. The UPA has no atomic weapons. It has few weapons at all. But it has strong ideas able to move the people. In the field of ideology the arms of the Soviet regime are far inferior to those of its opponents—the Ukrainian insurgents. The ideas of the UPA please the broadest masses of the Ukrainian people, and therefore, they are ready to fight for their realization. What are these ideas?

The ideas of today's liberation movement of Ukraine, the ideas of the UPA, are the ideas cherished by the Ukrainian people since their subjugation by Moscow. Today's liberation struggle is merely the continuation of that centuries-long struggle the Ukrainian people have been waging to win their freedom. Everytime there was an upheaval in Europe, in 1648, 1709, 1812, 1848, 1914-1918, 1939 and 1941, the Ukrainians responded to it and sought to obtain their liberty and freedom. Their prolonged struggle has assumed clear-cut objectives: the establishment of a sovereign Ukrainian state and the union of all Ukrainian lands under it. It is a firm belief among the Ukrainian people that an independent Ukraine will be able to cope more adequately with the problems of social-economic, national-political and cultural-spiritual needs of the Ukrainian people than could any imaginable nation ruling them by force. And the Ukrainians know that in many ways the Russian rule over Ukraine surpassed all the indignities forced upon the enslaved peoples in the darkest corners of the world and, therefore, desire to rid themselves of Moscow and its genocidal practices once and for ever.

The Ukrainian people are fully conscious of the great preponderance of the Soviet force in the technical field and know that they alone are much too weak to cope with such a power as the Soviet Union to achieve their liberation. Therefore, the Ukrainian people not only seek allies but have succeeded in

finding them. It is one of the ideals of the UPA that all peoples enslaved by Moscow should fight together for liberation. This ideal found practical expression in 1943, when the UPA was waging a two-front war against Hitler and Stalin and when the representatives of 13 peoples of the Soviet Union held a congress and issued a manifesto. They called for an implacable fight against Nazi Germany and Soviet Russia and stated that only the complete defeat of Germans and Russians would open the road to freedom and a peaceful life in Eastern Europe. Since the end of World War II, the circle of natural allies of the Ukrainian people has widened as the whole of Central Europe became subjugated by Soviet Russia. Today we find the underground liberation movements throughout the area between the Baltic and Black Sea and from the Carpathian Mountains to the Caucasus and Turkestan. These liberation movements are the allies of the Ukrainian people and one of the principal aims of the UPA is to organize, encourage and strengthen these forces which will play an important role in the final outcome of the common struggle.

Thus, at the present stage of the liberation struggle, it is carried on more with *ideas* than with arms. Accordingly, the UPA conducts a widespread propaganda campaign by printing or mimeographing hundreds of underground publications: newspapers, reviews, pamphlets, booklets, proclamations, posters, post-cards, cartoons, illustrations, etc. There is a substantial literary output—novels, poetry, drama, satire, historical memoirs, editions for the youth, etc. There are military manuals and economic books. All this illegal literature is directed against Soviet ideology, against forced imposition of an alien culture and thinking. And, although this literature is technically very simple, it is none the less the most striking proof of the efficiency of the UPA organization. The scope of the Ukrainian struggle for liberation can be measured by the number of Ukrainian underground publications printed or mimeographed in Ukraine. Besides, the copies of this underground literature which have been received in this country are the most reliable source about the Ukrainian liberation movement and its aims, and, from this point of view, they are highly recommended to everyone who desires to know what 40 million Ukrainians have been attempting to do.

Among the media of the political propaganda of the UPA, a considerable part is played by illustration. Nearly always this illustration is made from

the woodcuts which have become the chief medium of underground illustration. The reproduction from the woodcut has become a close second to the oral agitator in the role of underground propagandist, instructor and guide of the people. Cheap in price, produced in great quantities, close to the hearts and minds of common people, the reproduction of the woodcut has proved to be an effective substitute for a booklet or leaflet. Such reproductions distributed in mass have been looked at, talked about and absorbed by foe and friend. Sometimes, they have been used as means of illustrating underground publications, or have found their application as summarization of the printed text in leaflets. In such a case, the illustration appears in the middle or beside the printed text (see page 57). No doubt that such an illustrated leaflet is able to move the feelings and to produce the desired effects.

In this album we are able to present some specimens of Ukrainian underground woodcut printings. The presented woodcuts were done in Ukraine, in 1947-1950 (the date is always shown beneath the printing), by an outstanding Ukrainian artist and his disciples. The original reproductions were brought to the West, a year ago, by one of the many groups of Ukrainian insurgents who fought their way 700 miles through Poland and Czechoslovakia from Russian-occupied Ukraine to the U.S. zone in Germany where they surrendered to the American authorities. Uninterruptedly since 1947 and up to this very day, such groups have been coming from Ukraine to the West. This fact has recently received great publicity when an "Appeal of Fighting Ukraine" was brought by the Ukrainian insurgents to the West and widely reproduced in Ukrainian newspapers in Europe and America. This appeal was signed by 22 underground leaders, including D. Bey, artist. This is an alias of Nil Khasevych, who became known even in international circles when he won the third prize at the International Exhibition of Woodcuts in Warsaw (1936-1937) for four book-plates reproduced here on page 25. In 1943, with many other artists (e.g., sculptor Mykhaylo Cheresnyovsky*) Khasevych joined the UPA operating in Volhynia and became illustrator for Ukrainian underground publications. Its propaganda, but also schooling and training. Since then he is working with the UPA uninterruptedly and is not only producing valuable weapons for

*) See "A Ukrainian Sculptor Comes West," by Sviatoslav Hordynsky. *The Ukrainian Quarterly*. Vol. VIII. No. 3, Summer 1951. New York.

eral disciples who should be able to help him and to substitute for him in his responsible work.

The woodcuts of Mr. Nil Khasevych and his disciples are before us. They are valuable documents telling us that the Ukrainian people are still struggling for liberation. They tell us that while the entire world in deadly fear of World War III is deluding itself by trying to appease Bolshevism, the Uk-

rainian people together with millions of other peoples behind the iron curtain are already engaged in war against the force which now endangers the world. The symbol and the instrument of this struggle is the Ukrainiska Povstancha Armia. In the moment when the Western world is threatened as never before it seems tragic to us that the democratic world did not awake to the significance of this struggle.

Lew Shankowsky.

Пояснення до проєктів орденів, медалів і відзнак*)

На розгляд представляється такі нариси:

- 2 проєкти Хреста Бойової Заслуги;
- 5 проєктів Хреста Заслуги;
- 3 проєкти медалі: „За боротьбу в особливо важких умовах”;
- 4 проєкти відзнаки приналежності до УПА;
- 2 проєкти відзнаки 20-річчя ОУН.

Всі ці проєкти виготовлені у 3-х примірниках. Виконані вони нарисово і в натуральній величині. Проектуючи, я старався дати як найпростіші взірці, такі проєкти, які виконати можна “кустарним” способом, власними силами, в підпільних умовах. Виходячи з цього, всі відзнаки запроєктував я як барельєфи в металі, без емалі. Емальовані відзнаки і ордени, очевидно, були б багатшими, ефектовнішими, але емальовання значно комплікує виконання і ми власними нефаховими силами, без допомоги досвідченого ювілера такі відзнаки виконати не зможемо. Зважаючи на це, я й не впроваджував до орденів емалі, а застосував прикраси виключно різьбарського характеру, тобто розбиття загальної площини на ряд менших, похилених у різні напрямки, площин. Коли б була якась можливість виробляти масово емальовані відзнаки, в такому разі у всі заглибини треба буде впровадити відповідного кольору емаль, і тільки. Це зробити не буде трудно, це зуміє перепровести й той, хто буде емальювати ордени. Також не подав я в більшості проєктів

і девізу орденів. Тільки в проєкті № 2 Хреста Бойової Заслуги та в проєкті № 1 жетону УПА подав я (орієнтаційно) девізи. Всі інші проєкти девізів не мають. Не подавав, поперше, тому, що не знаю чи є якийсь прийнятий в статуті ордену девіз, а подруге, щоб не утруднювати виконання штампу. Одначе, якщо девіз конче потрібний, можна буде його у вибраному проєкті докомпонувати, вставити з лицевої чи оборотної сторони. Всі відзнаки ми старалися закомпонувати так, щоб вони не були подібні до аналогічних відзнак прийнятих в інших, принаймні в сусідніх з нами, державах. Відворотну сторону всі відзнаки мають гладку, без жодної різьби, без напису. Автором проєкту Хреста Заслуги № 3 є д. Свирид, всіх інших — я.

З проєктів Хреста Бойової Заслуги більш удатним, на мою думку, є проєкт обозначений № 1. Девіз на такому хресті можна помістити на раменах, але девіз цей мусить бути дуже короткий — не більше 16 букв. Емаль можна дати тут двох кольорів: синю під тризуб і малинову на раменах хреста. Зірки-ромбіки на стяжці означають клясу ордену. Під зірками на стяжці можна помістити 2 схрещені металеві мечі (з такого металу, як і хрест), так, як показано в 2-му проєкті. Така емблема вказувала б, що цей орден військовий, що нагороджено ним за бойові заслуги, а потрібне це буде тоді особливо, коли носитиметься саму лише стяжку без ордену і для того, щоб підкреслити військовий характер нагороди, щоб відокремити від Хреста Заслуги, який в проєктах має подібну стяжку, а є “цивільним” орденом.

*) Повний текст листа Ніла Хасевича до Г.К. УПА. В листі, що зберігається в архівах ЗП УГВР, затримано мову й правопис оригіналу.

В проекті № 2 Хреста Бойової Заслуги емаль можна дати тільки в центральному квадраті, як блакитне тло під Тризуб.

З проектів Хреста Заслуги кращими вважаю проект №1 і № 2. Перший проект є найбільш скромним і конструктивним з поміж усіх проектів. Виконати його в металі (способом відливання, чи штампування) не буде тяжко. Девіз можна дати тут або довкола Тризуба, або біля обвідок рамен хреста, а емаль — тільки в середньому квадраті: в колі — блакитну, назовні кола — малинову. Другий проект представлений у формі стилізованого перехрестя меча та нагадує деякі українські ордени часів визвольних змагань 1918-21 рр. і хрест меча з членської відзнаки ОУН. В цьому хресті емаль можна дати тільки блакитну, як тло під Тризуб в центральному квадраті. Девіз можна тут помістити лише в обвідці квадрату довкола герба. На стяжці замість зірок краще дати для означення кляси вузькі металеві смужки, так, як показано в другому проекті. Смужки належало б давати: для бронзового хреста — бронзову, для срібного — срібну, або бронзову і срібну, для золотого — золоту, або бронзову, срібну і золоту.

В проекті № 3 емаль можна дати 2-х кольорів: блакитну в центральному квадраті і цеглясто-червону в заглибинах рамен хреста, або в місцях означених на раменах ясным кольором. Девіз — з відвортної сторони ордену. В 4-му проекті емаль можна дати 3-х кольорів: в долі під тризубом — блакитну, в середньому квадраті (назовні круга) — червону, а в рамена хреста — чорну. В 5-му проекті — скрізь емаль блакитна. Девіз можна дати на місці вінка.

Емаль, якщо буде можливість, краще давати тільки у найвищих клясах, у золотому хресті.

В проекті № 1 медалі: “За боротьбу в особливо важких умовах” я старався представити 3 доби боротьби за Українську Державу: княжу, козацьку і сучасну, що значно ускладнило і роздрібнило композицію медалі. Тому, виконання проекту в металі мусить бути дуже прецизним. В проекті № 2 представлена лише одна фігура повстанця з гранатою і крісом в руках. Ця постать мала б символізувати тільки теперішню боротьбу. Проект цей простіший від попереднього, але й дужчий символічно. Виготовлення штампу мусить бути прецизне. В 3-му варіанті представлений лише Тризуб у вінку (як символ цілі боротьби) і два схрещені мечі

(як символ боротьби). Варіант цей найпростіший. Виготовити штамп такої медалі не буде тяжко. У випадку заапробування якогось проекту, необхідно буде перед виготовленням штампу опрацювати даний проект докладніше і в збільшеному форматі.

Всі стяжки запроектовані в 2-х кольорах. Для орденів — червоно-чорні, а для медалі — блакитно-жовті. Стяжки є кількох варіантів кількох комбінацій укладу пасків і стяжки. Вибирати стяжку можна й незалежно від ордену.

В жетоні 20-річчя ОУН в основу я взяв раніш прийняту членську відзнаку ОУН. Усунув тільки з неї емаль (щоб не утруднювати виготовлення) та додав стяжку з числами років (у першому проекті) і віночок довкола (у другому). Вогнуті місця зазначені в проекті темнішою фарбою. Тризуб має бути накладним і буде найбільш випуклим місцем в жетоні. Напис на стяжці — вогнутий. Членська відзнака ОУН є на стільки згеометризована і упрощено-конструктивістична, що інакше розв'язати композицію жетону, без порушення стилевості відзнаки, не далось. Емаль в жетонах можна було б дати тільки в почесних членських жетонах (для відзначення найстарших і найбільш заслужених членів ОУН). У звичайних ювілейних жетонах емалі краще не давати. До масового ювілейного відзначення більш надаватиметься проект перший. Виготовити штамп за цим проектом не буде тяжко.

В основу композиції жетонів УПА я взяв меч, як символ боротьби і сили. В першому проекті, представленому у формі ромба, меч оповитий стяжкою з написом: “За Україну, за волю, за народ”. Напис цей має бути вогнутим, а сама стяжка, меч і “УПА” — випуклі. Жетон можна виконати способом штампування в тонкій мосьяжній чи срібній блясі. У проектах 2, 3, 4, меч представлений без тла. В першому варіанті — з лавровою галузкою, в другому — зо стяжкою, на якій вогнутим написом подано рік заснування УПА (можна додати до цього, якщо буде потреба, і рік ювілею, скажім, 1952) і в третьому — сам меч і напис “УПА” без жодних додатків. Жетони за цими проектами продукувати можна як шляхом штампування, так і відливання. Штampi всіх цих жетонів виготовити не тяжко і такі жетони потраплять виготовити й нефактові підпільники.

Як виготовляти ордени, жетони і стяжки в підпільних умовах?

Виготовляти емальйовані відзнаки в підпільних умовах буде тяжко. Поперше тому, що нема (мабуть) підпільних фахівців-емалієрів, а подруге — трудно дістати потрібні до емалювання складники. Тому такі відзнаки виготовити можна буде тільки тоді, коли підшукається фахівця-емалієра, тому зреалізувати зможемо покищо тільки відзнаки без емалі. Такі відзнаки виготовляти в підпіллі ми все ж маємо можливість, бо є і люди, які зуміють роботу цю виконати, і потрібний метал не так вже тяжко дістати.

Виготовляти неемальйовані відзнаки можна або способом штампування, або відливання. До штампування потрібний штамп із твердої сталі. Штамп цей треба вирізати ручно, як негатив медалі чи ордену, тобто вогнуті місця медалі в штампі будуть випуклими і навпаки, всі випуклі місця медалі повинні бути в штампі вогнутими. Штампувати можна на холодно і на гарячо. Тому, що при холодному штампуванні штамп швидше спрацьовується і для цього потрібний спеціальний прес для збільшення тиску, раціональніше буде стосувати гаряче штампування. Робиться це так: відлиту, або обрізану металеву плитку потрібної величини і форми нагрівається до білого і потім по ній сильно вдаряється штампом при допомозі пресу, чи навіть молотка. Одштампований таким способом відтиск потім шліфується, полірується. До відливання треба насамперед зробити ручно позитивний модель відзнаки в гіпсі, дереві, чи металі. Потім на модель відливається ряд гіпсових форм (негативів), в які й виливається розплавлений метал. Цей спосіб виробу простіший від штампування, але відливи здебільша не входять докладними і їх треба виправляти, вигладжувати ручно. Розплавити метал можна при допомозі звичайного бензиново-генераторного пальника (подвійної рурки з регулятором і розпорошувачем — «орсункою» сполученої з невеликою банькою з бензиною і маленьким ножним міхом). Плавити метал можна в спеціальному тиглю, або й просто в гіпсових формах поставлених на деревному пугіллі. Штампування й відливи можна робити і в криївці.

Для виготовлення відзнак ОУН і УПА можна взяти метал з лусок (гільз) артилерійських на-

боїв, або з більшовицьких орденів — вони м'якші і легкоплавні. Бронзові ордени краще робити із спеціального стопу. Про всякий випадок подаю кілька рецептів сплавів бронзу. Вальцований бронз (найбільш ковкий, але разом з тим і тяжкоплавкий) має 94% міді і 6% цинку, машиновий м'який бронз — 85% міді, 11% цинку і 4% цинку, алюмінієвий бронз — 88-95% міді і 5-12% алюмінію. Золоті і срібні ордени доведеться робити суцільно — металеві. Позолочування чи посрібнювання зреалізувати, мабуть, буде тяжко, бо трудно дістати аква регії (царської води), яка конче потрібна до позолочування гальванічним способом. Зрештою, золотих орденів не буде, хіба, аж стільки багато, а срібло не настільки вже дороге і трудне до здобуття, щоб треба було вдаватись до імітації, до позолочування, чи посрібнювання.

Найлекше буде налагодити виріб стяжок. Достосувати стяжки до потрібного нам вигляду можна двома способами батікуванням, або вишиванням.

Батікування робиться так. На фабричній шовковій, наприклад, червоній стяжці потрібної ширини покриваються розтопленим воском ті місця, ті паски, які мають лишитись червоними. Після цього, стяжку вкладається до розтвору, скажім, чорної, призначеної до фарбування тканин, фарби. У розтворі стяжка повинна перебувати так довго, аж поки достатньо не насититься, не пофарбується належно стяжка. При цьому стяжку увесь час треба перекидати, мішати, щоб вона пофарбувалась рівномірно. Коли стяжка пофарбується, її прополіскується в чистій холодній воді і сушиться. Віск з сухої стяжки стягується гарячим залізком на папер. Ті місця, які були під воском, будуть, таким чином, червоні, а місця не покривані воском — чорні. В такий спосіб можна фарбувати тканину не тільки в 2 кольори, але й багатокольорові. Треба лише починати фарбування від найяснішого кольору та зважати аби замість, наприклад, синього кольору не вийшов зелений (таке може статися тоді, коли синя фарба піде не на білу тканину, а на жовту). Для того, щоб краще вчепилася фарба додається невелику кількість галуни. Підчас фарбовання роствір не вільно підогрівати, бо віск у теплій воді розпуститься і вся тканина пофарбується на один лише колір. Воском покривається стяжку або при допомозі

шаблонку, вирізаному в тонкому картоні, або таким приладом, якого вживають для виготовлення писанок, тобто мідною люлькою з тоненькою зігнутою рурочкою. Цим приладом робиться під лінію на тканині тонкі воскові смужки-контури (очевидно прилад мусить бути весь час нагрітим, щоб розтоплений віск міг вільно спливати), а потім місця між контурами покриваються відручно воском при допомозі твердого пензля. В шаблоні вирізати треба ті місця, які мають бути покриті воском. Так вирізаний шаблон прикладається до тканини і у вирізані в шаблоні місця накладається розтоплений віск твердим щетяковим пензлем.

Вишивати стяжки можна або способом заволокування, або гладдю. Вишивати гладдю краще так, як показано у проектах стяжок біля медалів. До вишивання краще брати стяжки такого кольору, який є у взірці основним, домінуючим — менше треба буде вишивати. Виготовити цим способом стяжки до орденів буде хіба — що найлекше.

Один з моїх учнів зможе, в разі потреби, вирізати за поданим проектом і металеві моделі відзнак, і штампи в сталі. Також знає він

як треба робити гіпсові й металеві відливи, як штампується та має всі потрібні до цього знаряддя — бензиново-генераторний пальник, з міхом, різці й т. і. Тому я вважаю, що він цю роботу виконати зможе, тому я вважаю, що зреалізувати виготовлення відзнак і орденів є можливість. Коли б з якихось причин виготовити ордени ми не змогли, то в такому разі, на мою думку, можна було б виготовити самі лише стяжки з відповідними на них відзнаками. Це зробити не тяжко, це зробити в кожному разі, на мою думку, варто було б. Хай наші підпільні орденоносці мають покищо бодай стяжки орденів. Чи носитимуть вони їх, чи ні, це вже їхня справа, але дати їм треба було б. Це справить в кожному разі їм приємність і буде доказом, що справу цю Провід трактує поважно, що надає їй великого значення, що турбується й дбає про це, що не забуває про заслужених навіть у сьогоднішніх найтяжчих обставинах і піклується про вирізнення їх. Така моя думка, думка рядового підпільника.

Слава Україні!

Постій, квітень 1950 р.

ДОЛОТОМ ПРОТИ КРЕМЛЯ

(ПРО МИСТЦЯ НІЛА ХАСЕВИЧА — І ЙОГО ПІДПІЛЬНУ ТВОРЧІСТЬ)

КРАЇНСЬКЕ мистецтво не переривало ніколи свого існування, хоч державне життя України зазнавало в минулому й зазнає далі від ворогів великих потрясень і насилля. Але в найбільше несприятливих обставинах для державного життя України мистецтво існувало і розвивалось самостійно, передовсім як народне мистецтво, що в своїх зразках задержувало безперервний зв'язок із мистецтвом могутньої доби княжих часів і передавало наступним поколінням традиційні форми, часто з дуже давніх віків. Одночасно з українського народу виходили десятки мистців-плястиків, які нерідко все своє життя працювали на чужині й

збагачували своїми творами чужі, ба навіть ворожі для українського народу, культури. Часом з'являлися мистці, які не хотіли йти на службу сусідам, а виявляли бажання працювати для свого народу; тоді найчастіше пропадали — чужа й ворожа для українців влада і критика не давала їм змоги творчо розвиватись. На їхнє місце з'являлися нові мистці й далі жертовно служили українському народові, не даючи цілком перерватись розвоєвій нитці плястичної культури України.

Починаючи від перших років ХХ століття, цілий ряд українських мистців працює свідомо й безперервно, змагаючись за повернення в українському мистецтві усіх тих вартостей, які воно мало передтим. У відродженій Українській Дер-

жаві після революції в імперській Росії 1917 р., мистці-українці стали на службу українській культурі зо всім своїм запалом, знанням і любов'ю до власного минулого і з глибокою вірою в майбутнє. По кількох роках, коли більшість території України була окупована московськими большевиками, які продовжують у всіх ділянках життя давню царську політику гальмування розвитку національної культури й мистецтва, зо всіх закутин українських земель, без огляду, під якою займанщиною вони не були б, десятки молодих українців, збуджених революцією до нового життя, кинулись здобувати мистецьку освіту.

Були це переважно діти села, із самих глибин українського народу, незаможні, без стипендій, здані виключно на власні сили в чужих культурних середовищах. Багато з них не витримало тяжких умов життя і змарнувалось, але чимала кількість усе ж таки здобула бажану мистецьку освіту.

Одним із таких українських мистців є Ніл Хасевич. Син волинської землі, тієї частини, що після першої світової війни опинилась у кордонах польської держави. З'являється в варшавській академії мистецтв десь 1925 чи 1926 р. Молодий, років 20, невеликого росту, бідно вдягнений хлопчина, з палицею в руці, бо замість лівої ноги — дерев'яна, закінчена грубим патином, примітивна, власної роботи, протеза. Записується спочатку на відділ малярства, а по кількох роках переходить на графічний відділ. Пильно вчиться і неймовірно матеріально бідує. З дому від батька нічого не одержує, бо там — не менша біда. Усе ж таки, палаючий вогнем святої любови до Мистецтва, Хасевич витримує найтяжчих п'ять років. Пізніше стає йому легше із заробітком, він ще більше вчиться. Закінчує одночасно середню освіту, щоб одержати в академії право звичайного студента, з чим були зв'язані деякі полекші в оплатах за право навчання. Посвячується цілковито графіці, вивчає графічні техніки, вивчає книжку та букву й складає за кілька літ державний іспит учителя рисунків. Особливо захоплюється Хасевич вивченням букви. Його психіці і спокійній, делікатній натурі відповідає ця, так би сказати, манастирська терпеливість, якої вимагає буква. Одночасно, в українському мистецькому гурткові "Спокій", якого був співосновником, вивчає разом із іншими українське народне мистецтво, історію

українського мистецтва та знайомиться з творчістю українських мистців у минулому. Літом розшукує по волинських церквах старі друки, знаходить скромні рукописні книжки з червоними ініціалами, з водяними знаками давніх українських фабрик паперу. Вивчає українську букву докладно, пізнає конструкцію форми букви й характер знаряддя, яким вона була колись виконана. З тих часів подаємо репродукцію його букво з пергамінової грамоти для Митрополита Шептицького (стор. 27).

Незабаром розпочинає працю над книжковим знаком і виконує кілька десятків незвичайно цікавих екслібрисів. На міжнародній виставці дереворитів у Варшаві, яка відбулась 1936-37 р., одержує він за чотири виставлені екслібриси третю нагороду (стор. 25). Це була велика перемога українського мистця та його знання, здобутого таким неймовірним зусиллям і бідунням. Незабаром мистець одержує цілий ряд замовлень із закордону та запрошення на виставку до Америки, звідки його дереворити вже не повернулися назад через вибух другої світової війни.

Весною 1939 р. накладом мистецького гуртка "Спокій" вийшла монографія про книжкові знаки Хасевича українською і французькою, а також українською і польською мовами — лише 200 примірників. Заледве половина пішла між людей, а решта через воєнну завірюху так і пропала. Сьогодні це вже велика рідкість.

Останню працю, яку виконав Н. Хасевич перед війною, це екслібрис проф. В. Прокоповича (стор. 29). Могутня силвета Золотих Воріт дає найбільше переконуючий приклад про напрямні українсько-мистецького світогляду Хасевича, — це Київ, серце України, його велич і краса в минулому та підбольшевицька трагедія тепер.

Велика воєнна руїна, що посунула від 1939 р. з усіх сторін на Україну, взяла в свій обсяг нищення й Хасевича. Німецька карна експедиція спалює на Волині ряд сіл, між іншим і село, де він жив. Разом із тисячами молодих українців переходить у ліс — в ряди Української Повстанської Армії. Серед тієї молоді були також інші українські мистці, з яких деякі, як скульптор Черешньовський разом із рейдуючими відділами УПА опинилися вже по цей бік залізної заслони. Відтоді (1943 р.) розпочав Хасевич свою нову фазу важкого життя, боротьби проти ворогів України. З великої любови до мистецької куль-

тури України зродилась ненависть до ворогів українського народу.

Сьогодні, як рядовий підпільник (так він сам себе називає в листі до Г. К. УПА), як мистець “Бей-Зот”, Хасевич став скромно й сміливо перед обличчям грізного ворога України — московськими большевиками, які несуть усьому, що українське: церкві, культурі, людині лише смерть, лише знищення. Мистець у листі за кордон сам написав: “я вже все втратив”. Отже він приготований на всі трагічні наслідки нерівної боротьби. Працюючи долотом, образно показує перед стероризованою людиною, що собою являє московський, ненаситний імперіялізм — большевизм, ця найбільша забриханість у світі, і що з ним лише — боротьба.

Умови праці й життя важкі: в лісах, завжди в небезпеці вже восьмий рік героїчно переносить мистець важкі зусилля нової української боротьби проти большевизму. Для поширення праці Хасевич уже підготував кілька учнів-підпільників. Таким чином мистець підготовляє на своє місце людей до праці тепер і на будуче. Дивиться сміливо і мудро вперед. Боротьба всіма силами не може зазнати перерви.

Показані тут репродукції це є праці з різних серій, які попали закордон. Усі вони тут репродукуються в натуральній величині, в кольорах оригіналів.

Деякі різані вже в целюлоїді, з браку відповідного матеріалу до дереворитів.

Український текст і числа під рисунками подані без змін, як в оригіналах, де все це власноручно написано Хасевичем. З відбитків вид-

но, як йому вже не вистачає доброго матеріалу і долота тупі, видно сліди великого поспіху, праці в невідповідних підпільних умовах. У лютючках бачимо друк, виконаний буквами, різаними ручно в дереві, т. зв. гутенбергівка.

До проектів хрестів і медалів — він подає цілий ряд технічних вказівок, як виконати це в підпільних умовах, зазначаючи, що для виготовлення відзнак УПА “можна взяти метал з лусок (гільз) артилерійських набоїв, або з більшовицьких орденів — вони мосяжні і легкоплавні” — (цитуємо його власні слова з листа до Г. К. УПА — квітень 1950 р.).

Так іде важке життя цього мистця. Платив дорогою ціною за здобуване знання, платить тяжким життям українських підпільників у боротьбі проти ворогів України й готовий заплатити в кожній хвилині власним життям.

Такий є шлях визначних діячів української культури, які разом із усім українським народом уже впродовж тридцяти років не здають своїх позицій у боротьбі за Самостійну Соборну Українську Державу.

І так Ніл Хасевич, Маєстро української букви, ентузіяст культурно виданої книжки, фанатик української мистецької культури, — сьогодні став активним борцем — рядовим підпільником (як сам пише про себе) і своєю зброєю мистця-графіка — долотом важко вдаряє по головному ворогові українського народу.

Немає таких прекрасних слів — квітів, що ними варто було би відзначити носіїв героїської визвольної боротьби в Україні.

Петро Мегик

NIL KHASEVYCH - ARTIST OF THE UKRAINIAN UNDERGROUND

A biographical Sketch

Born in 1906, the son of a village clerk in a little village of Volynia, this part of Ukraine which later became the cradle of the UPA, Nil Khasevych had a hard boyhood. There was little that was joyous about life in a big, poverty-stricken family of a small farmer who from time to time performed some minor ecclesiastic office in a local Orthodox church. At eight years of age, little Nil suffered an accident which crippled him permanently. While riding with his mother in a cart to a neighboring town an oncoming train struck them as they crossed the tracks. The mother was killed instantly while Nil, severely injured, was taken to the hospital. The surgeons saved his life but a leg was lost.

The accident and death of his mother were terrible blows to the little boy, but loss of his leg paved the way for his art career. His injury made it certain that he would never become a valuable laborer in his father's fields. He felt useless at home, an unnecessary eater of bread which was so scarce. The father, however, had no intention of allowing him to live in idleness and tried to give him an education. The odds were against the boy; the First World War came with all its hardships and his native Volynia became a battlefield for the million-men armies of the great powers. The Ukrainian Liberation War (1917-1921) followed. Volynia was ceded to Poland (1920), and conditions remained unsatisfactory for getting a regular education.

In 1926 Khasevych registered at the Academy of Arts in Warsaw. There he studied painting and later graphic arts. The Warsaw Academy was a good art school, and he progressed rapidly despite the fact that he had to make up the defects in his early education. In 1932 he finished the course and received the diploma of an art teacher. But being a Ukrainian, he could not hope to get an adequate position in a school. So he began specializing in woodcutting and Ukrainian calligraphy.

The years after finishing the Academy were devoted almost exclusively to graphic arts. Soon Khasevych became a master of Ukrainian letters and of ex-libris. He became acquainted with the latest developments in this field and this resulted in an award in 1937.

He won the third prize at the International Exhibition of Woodcuts in Warsaw (1936-37) for four book plates which are represented here on page 25. As a prize-winner he became known in artistic circles, and this encouraged him to develop his specialty and to produce some excellent works in the 1937-1939 period.

The hour when Khasevych attained artistic maturity was one of the most pregnant in the history of Ukraine. It was the time when two great powers again contended for Ukraine. Neither of them was willing to grant any concessions to the Ukrainian people and the latter, not willing to submit, sought to take advantage of the conflict. The Ukrainians organized the force of their own—the UPA (Ukrainska Povstancha Armia—Ukrainian Insurgent Army)—which fought the Nazis in the recent war and still is engaged in warfare against the Soviets. Its purpose is to win national freedom and independence for Ukraine.

Along with thousands of other Ukrainians, Nil Khasevych found his way into the UPA in 1943. We are able to show some of his woodcuts made in the underground from 1947 to 1950. In them we can see how his engravings in wood have helped disseminate the ideas for which the UPA fights. As an artist influenced by his surroundings, Khasevych expresses in a realistic manner the deeply-felt experiences of the Ukrainian people under Soviet subjugation. His woodcuts, including subjects of every sort from illustrations of underground publications to satirical pieces, have a direct, almost primitive realism which strikes in a truly incomparable manner at the enemy of the Ukrainian people. As an underground artist he undertook and completed his series of designs for the underground almanac *Fighting Volynia*, mostly with highly-wrought landscape backgrounds of his native land. A portrait series belongs to this group. A series of productions entitled "Collectivization" is an indictment of the Russian kolkhoz system forced upon Ukraine—the land of individual landholders. His satirical pieces are clear and incisive answers to Soviet myths. Of course, we can show only a small part of his production here. All of these specimens were brought from Ukraine by UPA soldiers who

fought their way through Poland and Czechoslovakia into the U. S. Zone of Germany in 1947-1950.

A large number of Khasevych's designs were engraved by his pupils: "Artem," "Svyryd" and "Myron." Sometimes their engravings are from Khasevych's sketches, and in some cases they are entirely executed by them though Khasevych's supervision is visible in their work. The fact that Khasevych supervises a sort of an art school in the underground is a tribute to him and the movement.

It is difficult to evaluate the work of an artist who is working underground as he is probably the first in the world to create under such conditions. Of course, comparing his present work with his pre-war production, we note a decrease in form due to the conditions under which he operates. However, we think that his woodcuts are masterpieces in harmony of text and artistic illustration. Their simple, crude and naive art brilliantly combined with the idea it represents is a convincing document of the epoch in which the Ukrainian people live.

In a letter written by Nil Khasevych to his friends in this country, he wrote the following: "The Russians know who is hiding under the alias of D. Bey, but my fellow-countrymen don't know. I want them to know. I want the world to know. I've lost everything, and I cannot lose more than my life. However, as long as a spark of life remains, I shall fight the enemy of our people. I cannot fight them with arms, so I fight with my burin and carver. And I, a cripple, am fighting them at a time when many strong and healthy men the world over doubt that such a fight is even possible. I want the world to know that the fight is possible and that we Ukrainians fight."

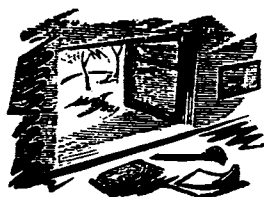
Nil Khasevych's underground life must be extremely hard since he lost a leg in an accident while a boy. But the fact that the UPA is able to make it possible for him and his group to work is perhaps the most striking proof of its efficiency. It is proof of how deep-rooted the UPA is within the Ukrainian peo-

ple. It is the Ukrainian people who give the underground fighters food and shelter and it is the Ukrainian people who make possible for our artist and his men to unfold free artistic activities in a country of non-existent "free art" and of the artists being only humble servants of the Soviet propaganda apparatus. Thanks to this support by the Ukrainian people the activities of the Ukrainian underground under Soviets have reached a scale that has exceeded all expectations.

In a struggle carried on in secrecy all names of the underground fighters including those of the underground leaders and the UPA Supreme Commander must remain secret and have to be substituted by assumed names or even numbers. If we disclose the real name of this underground artist, it is because he himself desires it and the Supreme UPA Command in way of an exceptional measure approved his request and allowed to disclose the real name of D. Bey, or Bey-Zot — an alias under which Nil Khasevych is known in Ukraine. Like thousands of other underground fighters Nil Khasevych is aware of his predicament and he knows that he has to expect no mercy, no "beau geste" on the part of the present rulers in the Kremlin in case the hunting bloodhounds of the Soviet police found him and put an end to his daring artistic activity. But as every artist Nil Khasevych is proud of his artistic work and signs his woodcuts with his own initials (N. Kh. N. Khas.). He is anxious to preserve his work from danger of possible destruction and makes necessary steps to send some of his reproductions abroad.

Khasevych can proudly look back upon the past eight years of his underground artistic activity. He has contributed much to the spreading of the UPA's ideas in Ukraine. The Ukrainians the world over look with pride at his incomparable work. But we think that the people in the West should also become acquainted with his work, for Khasevych is fighting Soviet Russia—more and more the implacable enemy of Western civilization.

Lev Shankowsky.

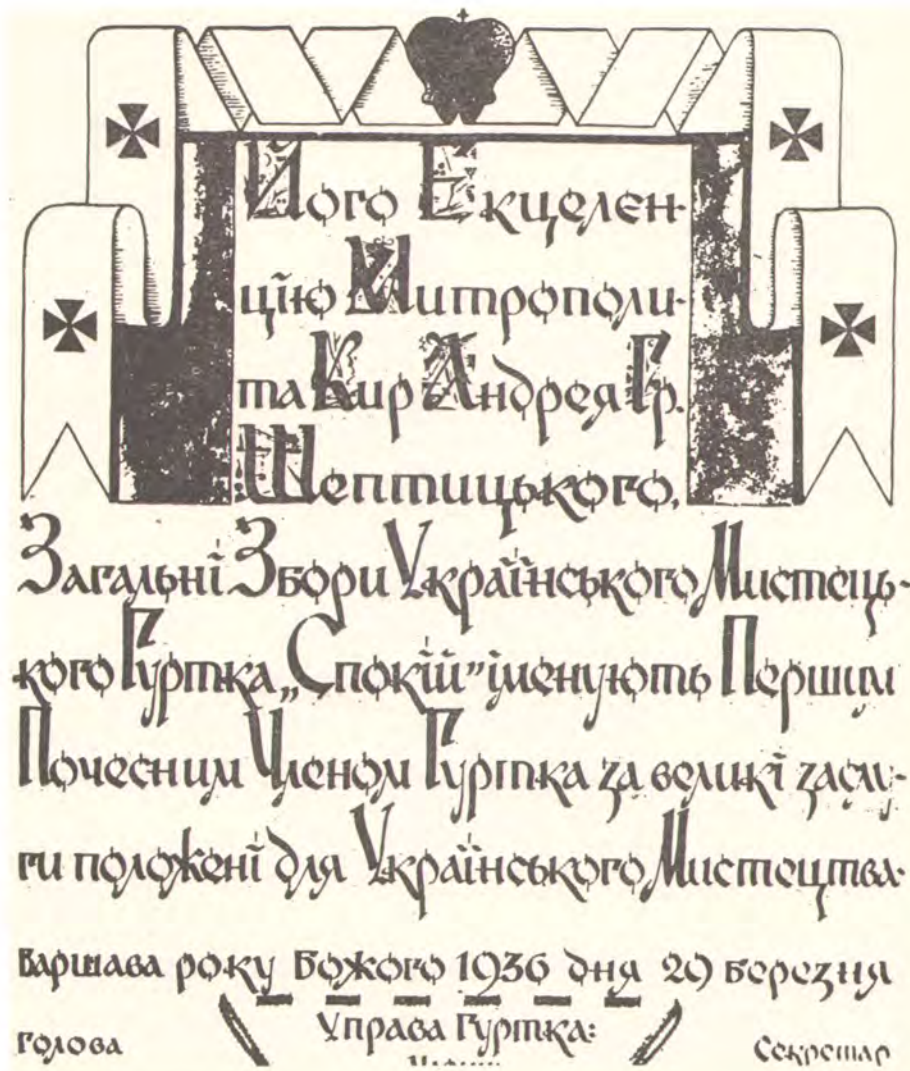

І Л Ю С Т Р А Ц І Ї
ILLUSTRATIONS

Нагороджені екслібриси на Міжнародній Виставці Дереворитів у Варшаві 1936-1937 (III. нагор.).

Some of the work Nil Khasevych produced before World War II challenges comparison with the finest productions of foreign artists. Here are four book plates for which Khasevych won the third prize at the International Exhibition of Woodcuts in Warsaw (1936-1937).

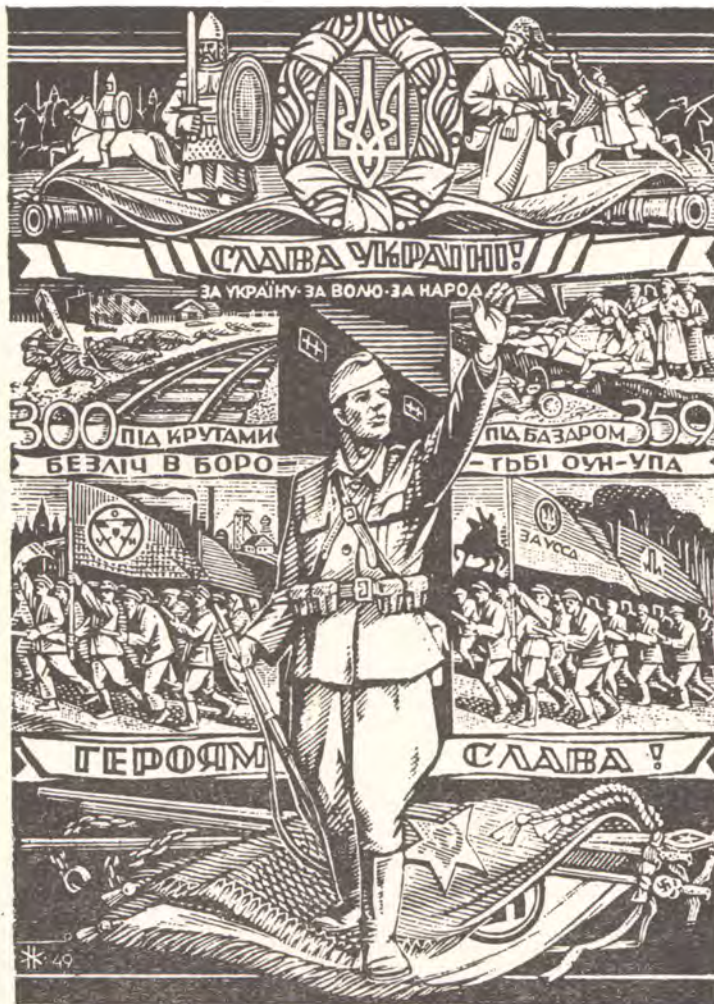
Букви Н. Хасевича з грамоти Митрополита Шептицького.

To Nil Khasevich the Ukrainians owe the revival of fine Ukrainian calligraphy. Though he learned from Ukrainian medieval manuscripts, his own beautiful hand is individual and underived. The script is a presentation address issued by Ukrainian artists to Count Andrew Sheptitsky, Metropolitan of the Ukrainian Catholic Church, renowned protector of Ukrainian Arts.

Останній екслібріс Н. Хасевича, перед війною 1939 р.

Some works of Nil Khasevych bear a strong imprint of the old Ukrainian tradition. Here is the “Golden Gate” of Kyiv (Kiev) designed by the artist on a book plate made for a former Ukrainian Minister just before World War II.

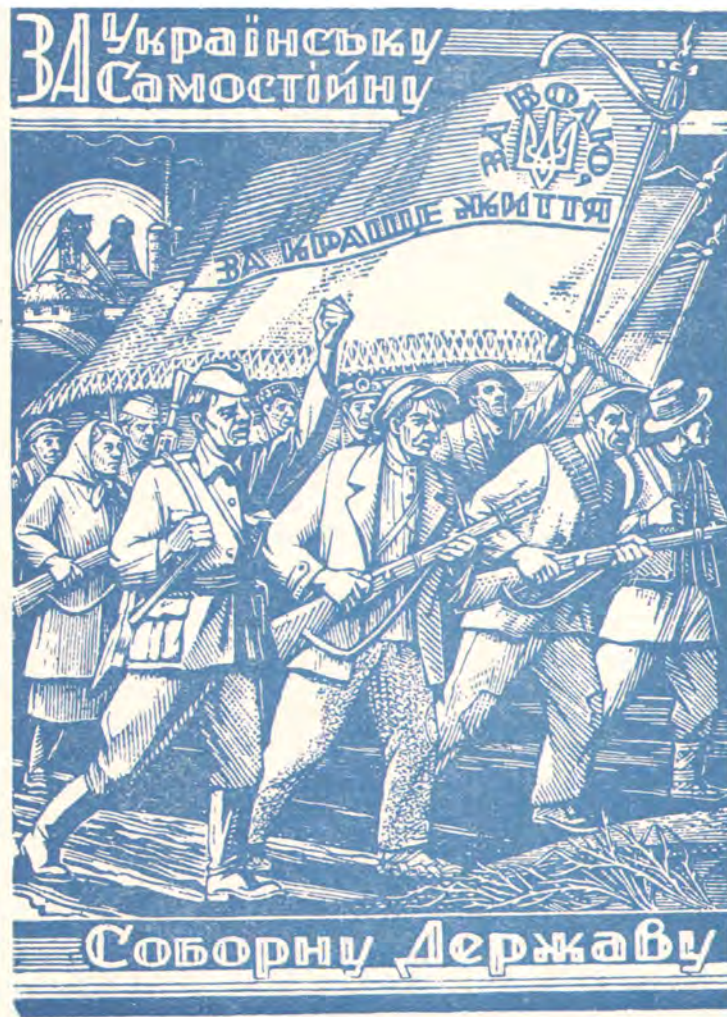
16/50
Дереворит. Серія: кличі ОУН — II варіант.

Н. Хас. 15. 9. 49.
Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE SEPT. 15, 1949

SERIES: IDEALS OF THE UKRAINIAN
LIBERATION MOVEMENT

The resistance of the Ukrainian Insurgent Army (Ukrainska Povstancha Armia—UPA) is but a continuation of that centuries-old struggle which the Ukrainians have been waging to win their national freedom. Hundreds of thousands of heroes have given their lives to attain this goal. The future is certain to crown their sacrifice with victory.

16/50
Дереворит. Серія: кличі ОУН — II варіант.

Н. Хас. 5. 8. 49.
Викон. Н. Х.

WOODCUT MADE AUG. 5, 1949

SERIES: IDEALS OF THE UKRAINIAN
LIBERATION MOVEMENT

Principal ideal of the Ukrainian liberation movement remains unchanged: an independent united Ukraine based on the ideals of democracy and social justice. Fighting for the realization of this ideal, the Ukrainian Liberation Movement and its armed spearhead—the UPA—enjoys the unqualified support of all classes of the Ukrainian population.

11/50
Дереворит

Н. Хас. 31. XII. 49.
Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE DEC. 31, 1949

SERIES: IDEALS OF THE UKRAINIAN
LIBERATION MOVEMENT

The struggle for the destruction of the "Prison of Nations"—Soviet Russia—can be successful only in alliance with other subjugated peoples of the Soviet Russian Empire: Balts, Byelorussians, Caucasians, Cossacks, Turkestanians and the peoples of the Balkans and Central Europe who found themselves with the Soviet sphere at the end of World War. II.

38/40
Дереворит. Серія: "Волинь в боротьбі".

Н. Хас. 1948 р.
Вик. Н. Х.

GRAVURE IN CELLULOID MADE IN 1948

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

"We have risen in defense of freedom," says the caption. As under Hetman Khmelnytsky (1648) or Hetman Mazepa (1709) or Ataman Petlura (1917-1921), so today the UPA fights for the freedom of the Ukrainian people.

20/30

Дереворит. Новобранці в УПА. Серія: "Волинь в боротьбі".

Н. Хас. I. 49.

Викон. Н. Х.

WOODCUT MADE JAN. 30, 1949

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

UPA recruits assemble in the forest to get their first instructions from their officers. From time to time the ranks are opened by the Supreme UPA Command and youths flock to join detachments for political-ideological and military training.

29/30

Дереворит. Повстанці в ярах Волині. Серія: "Волинь в боротьбі".

Н. Х. I. III. 49.

Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE MARCH 1, 1949

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

Insurgents marching through hills of Volynia. They usually hide in deep underground bunkers built in inaccessible terrain. From them they strike with lightning swiftness, return to their shelters before the Soviets recover.

13/40

Дереворит. Окладинка до альманаху присвяч. УПА на Волині й Поліссі.

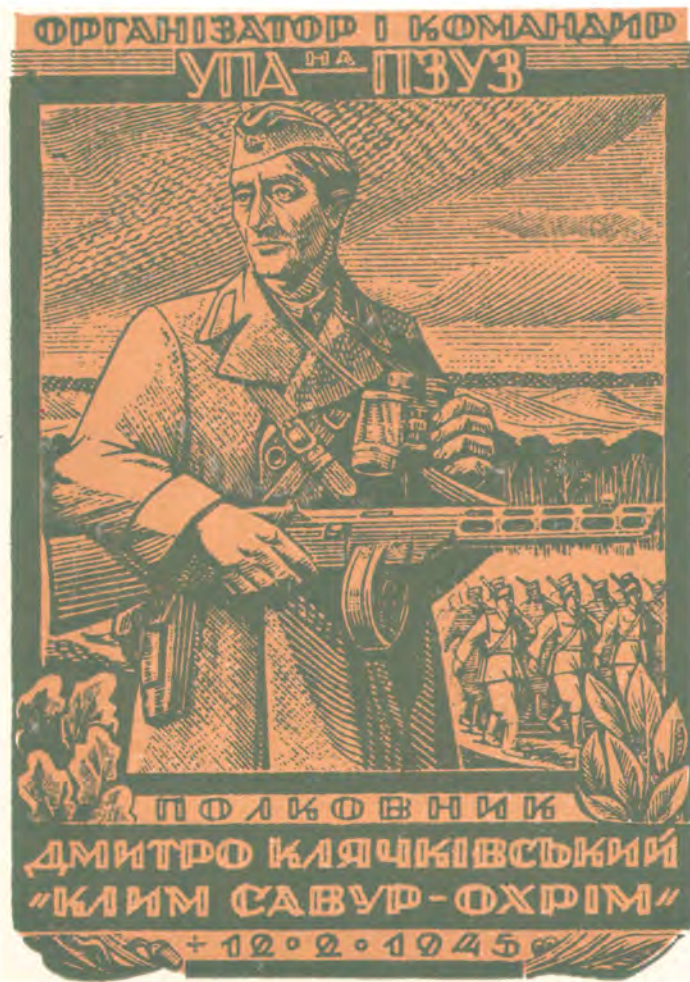
Н. Хас. 22. 6. 49.

Вик. П. Х.

WOODCUT MADE JUNE 22, 1949

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

Volynia is the northwestern part of Ukraine where the first Ukrainian guerilla detachments appeared in 1942. They fought against the Nazis and against Soviet partisans dropped by parachute. The woodcut was designed for a cover of an underground publication published in 1949.

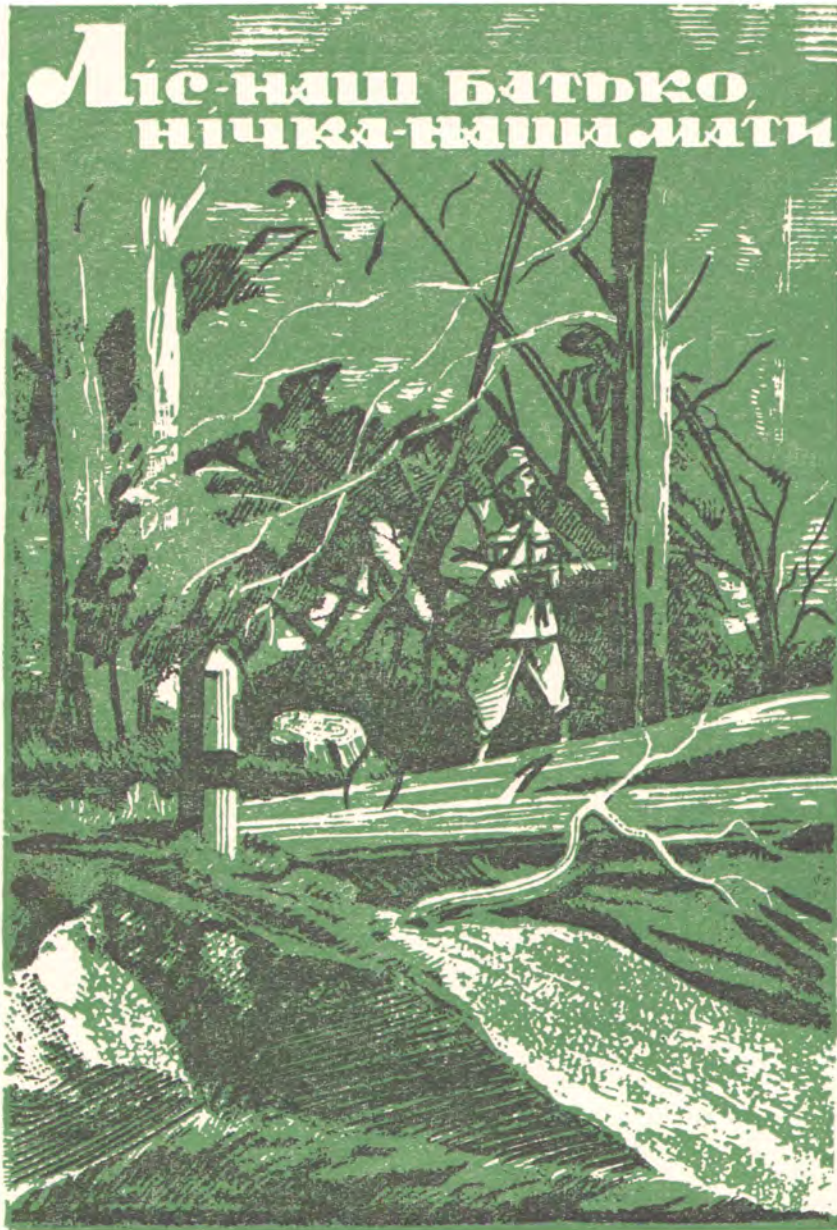

52. Свирід + Н. Х. 6. XII. 49.
 Деревор. Портретна серія. III варіант. Вик. "Свирід" за деревор. Н. Х. Перерібка і коректа Н. Х.

WOODCUT BY "SVYRYD" UNDER SUPERVISION
 OF NIL KHASEVICH, MADE DEC. 6, 1949

SERIES OF PORTRAITS

Portrait of Col. Dmytro Klachkivsky-Savur—first commander of the UPA—Group "North." Col Klachkivsky was killed in battle against the Soviets Feb. 12, 1945.

38/40
Дереворит. Серія: "Волинь в боротьбі".

Н. Хас. 1948 р.
Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE IN 1948

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

"The forest is our father while the night our mother," says the caption. The hiding places of the Ukrainian insurgents are painstakingly built in the deep forests while marches are made generally at night by routes known only to the fighters themselves.

6/30

Дереворит. В поліських нетрях. Серія: "Волинь в боротьбі".

Н. Х. 5. II. 49.

Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE FEB. 5, 1949

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

The Ukrainian is a real farmer, too, firmly rooted in the earth. His intimacy with Mother Nature is reflected in the attitude of this insurgent who has found a wild pig in the wilds of Polissya.

10/30

Дереворит. Повстанці на Поліссі. Серія: "Волинь в боротьбі".

Н. Хас. 12. III. 49.

Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE MARCH 12, 1949

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

Marching group of Ukrainian insurgents in Polissya. This inaccessible part of Northern Ukraine along the Pripet River is ideal terrain for guerilla warfare. It consists of extensive fens, meadows and forests with islands of clay or sand on which the villages are built. Limited routes and difficult communications prevent penetration by the enemy.

39/40.

Дереворит. Серія: Волинь в боротьбі.

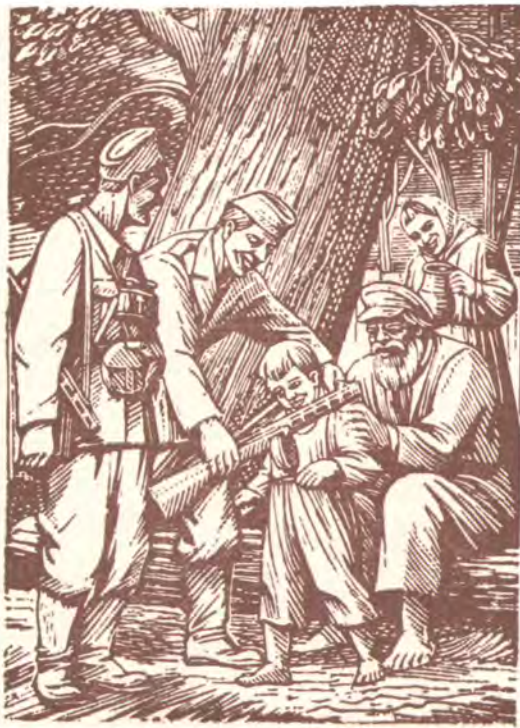
Н. Х. 1948.

Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE IN 1948

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

The caption is taken from the popular Ukrainian song, "In Volynia the rye has been crushed by the foe."
It shows how people suspected of sympathy for the UPA are massacred without regard to age or sex.

18/30

Дереворит. Повстанці на хуторі в гостині. Серія: "Волинь в боротьбі".

Н. Хас. 9. 5. 49.

Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE MAY 9, 1949

SERIES: FIGHTING VOLYNIA

Ukrainian insurgents visiting a "khtir" (farm) in the forest. Everywhere they are gladly received. Old and young alike love their heroes, who fight for a better life in a liberated Ukraine.

44/50

Дереворит. Колгоспна серія.

Н. Хас. 18. 9. 49.

Вик. Н. Х.

WOODCUT MADE SEPT. 18, 1949

SERIES: KOLKHOZES

"The people are yoked," says the caption without exaggeration. In many villages and kolkhozes of Ukraine the people were forced to substitute for non-existent horses and tractors to do the ploughing. The driver in the cut is the Bolshevik Party.

21/30

Гравюра на целюльоді. Колгоспна серія. Копія з деревор. Н. Х.

Н. Хас. + А. М. XII. 49.
Вик. "Артем", коректа Н. Х.

GRAVURE IN CELLULOID MADE IN DECEMBER 1949

SERIES: KOLKHOZES

To this day belief persists in the West that collectivization is an economic measure designed to increase production. In fact, it is a political weapon aimed at the destruction of the peasant class based on private property. "Advanced techniques of the kolkhoz system"—the caption above is another Soviet fiction. The picture shows how this technique looks in Ukraine.

9/50
Дереворит. Колгоспна серія. II. варіант.

М. + Н. Х. З. XI. 49.
Викон. "Мирон" за деревор. Н. Х.
Перерібка і коректа Н. Х.

WOODCUT MADE NOV. 3, 1949 BY "MYRON"
UNDER SUPERVISION OF NIL KHASEVYCH

SERIES: KOLKHOZES

"The Happy Life" on a Stalin kolkhoz is shown to best effect in this picture. While a messenger brings new "nakazeh" (decrees), even the cows starve. The caption fittingly reads: ". . . But nothing to eat." Ukrainians have often starved although they live on some of the richest land in the world. The Soviet-created famine of 1932-33 cost Ukrainians more than 5 million lives.

„Вів поліг в боротьбі,
Як мавітьчак в ярмі,
За брехлиаую прееду са трапа.“

Як сталінські бандити господарять в Україні

Жінки! Ви не маєте чим переодягнути себе і своєї сім'ї, а сталінські вельможі розкошують і грабують Ваше майно з Ваших скринь.

Жінки! Ваші чоловіки і сини погинули на фронті, а сталінські бандити—партійці, енкаведисти наживаються Вашим, тяжкою працею здобутим майном.

Жінки! Досить, щоб Ваші чоловіки і діти гинули, як гарматне м'ясо на ненависницьких сталінських війнах! Досить, щоб вони валялися по тюрмах, конали на Сибірі!

**ГЕТЬ СТАЛІНСЬКУ ТЮРМУ НАРОДІВ СРСР!
СМЕРТЬ СТАЛІНСЬКИМ БАНДИТАМ!
ВОЛЯ НАРОДАМ І ЛЮДИНІ
ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІННА
СОБОРНА ДЕРЖАВА!**

УКРАЇНСЬКІ ПОВОТАНЦІ

З друкарні імені Клим Савура

Летючка з дереворитом Н. Хасевича. Деякі черенки, якими друковано летючку—ручно вирізані.

Khasevych's woodcuts have been often used to illustrate UPA leaflets and other small-size propaganda material. This leaflet from 1947 shows "How Stalin's bandits mismanage in Ukraine." "They take the last garment from the widow," the caption says.

За що Ви боро-
лись?

„...Не за Україну,
А за її ката довелось пролить
Кров добру — не чорну; довелось
запить
З московської чаші московську
отруту”.

(Т. Шевченко. „Кавказ”).

УКРАЇНЦІ — ІНВАЛІДИ бувши учасники т. зв. „Вітчизняної війни”.

Сталін, загнаний Вас силоміць на фронт, непо-
сильним терором змушував Вас проливати кров за
ворожі Вам і всьому людству інтереси. Більшовиць-
кі імперіалісти використували Вас, як знаряддя
для поневолення нових країн і народів.

За що Ви боролись?

Не за те Ви проливали Вашу кров, щоб далі бути
голодними, босими та простягати руку за шматком
хліба. На кожному кроці зривайте сталінські плани,
домагайтесь покращення побутово-матеріальних умов
Вашого життя!

**СМЕРТЬ СТАЛІНСЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКИМ ІМПЕ-
РІАЛІСТАМ!**

**ХАЙ ЖИВЕ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВО-
РОТЬБА ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ!**

ХАЙ ЖИВЕ ВОЛЯ НАРОДАМ І ЛЮДИНІ!

**ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СО-
БОРНА ДЕРЖАВА!**

Українські Повстанці

З друкарні імени Кліма Савура.

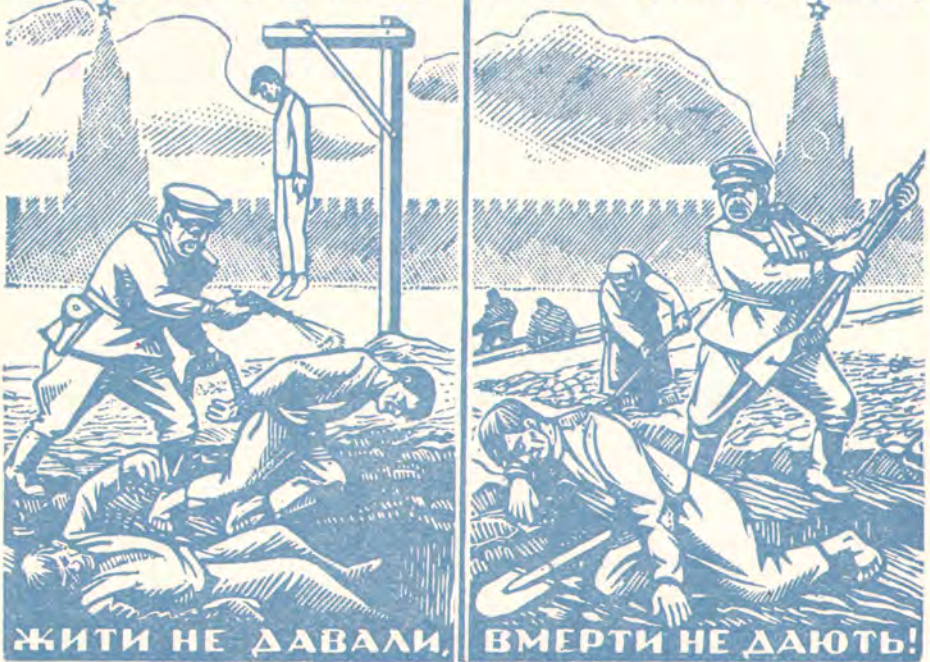
Летючка з дереворитом Н. Хасевича.

The UPA wages a strong propaganda campaign among the veterans of the late “Fatherland’s War.” Their lot, especially that of the invalids, is miserable. In many towns of the Soviet Union disabled veterans can be seen sitting and begging at every street corner. “What were you fighting for?” asks the caption in the picture. The excerpt from Shevchenko answers in part: “Not for Ukraine but for her hangmen . . .”

**КАРУ СМЕРТИ В СССР СКАСОВАНО,
ЗАМІНЮЮЧИ ЇЇ НА 25 ЛІТ КАТОРГИ**

ПЕРЕД СКАСУВАННЯМ

ПІСЛЯ СКАСУВАННЯ

16/50
Дереворит. Серія — шаржі.

Свирид + Н. Х. 26. XII. 49.
Викон. "Свирид" за проектом і під наглядом Н. Х.

WOODCUT MADE ON DEC. 26, 1949 BY "SVYRYD"
UNDER SUPERVISION OF NIL KHASEVYCH

SERIES CARICATURES

After the Second World War the Soviets abolished the death penalty. Khasevych unveils this trick of Soviet propaganda. His caption says: "Before abolition they did not allow us to live; after abolition they do not allow us to die."

10/50 Н. Хас. 27. II. 50.
Дереворит. Серія — шаржі. Викон. Н. Х.

20/50 Н. Хас. 28. II. 50.
Дереворит. "Блок комуністів з безпар-
тійними". Серія — шаржі. Вик. Н. Х.

WOODCUT BY NIL KHASEVYCH
MADE FEB. 27, 1950 SERIES: CARICATURES

The Russian "Prison of Nations" has become a grim reality. It covers more than a quarter of the land surface of the globe, stretching from the Arctic Ocean to the Himalayas and the China Sea and from the River Elbe to the Pacific. It includes about 33% of the inhabitants of the world.

WOODCUT MADE BY NIL KHASEVYCH
FEB. 20, 1950 SERIES: CARICATURES

The Soviet system is a "true" democracy. Communists do not rule alone, but in a bloc with non-party men. The candidates of such a bloc are elected in Soviet elections. Here we can see how the artist of the Ukrainian underground views such a bloc of communists and non-party men.

24/30 Мирон + Н. Х. 4. 6. 49.
 Дереворит. Серія — шаржі. Перерібка рис. з давн. видань. Викон. "Мирон" під наглядом Н. Х.

WOODCUT MADE JUNE 4, 1949, BY "MYRON"
 UNDER SUPERVISION OF NIL KHASEVYCH

SERIES: CARICATURES

"If there is war tomorrow," says a Soviet war song, "all people will arise and destroy the enemy." Khasevych reverses it, shows how the people will rise up and destroy the true foe—the Kremlin. That is why it fears a hot war and wants "peace" (a cold war).

**Хрест Заслуги
проект N. 1.**

**Хрест Бойової Заслуги
проект N. 2.**

**Хрест Заслуги
проект N. 3.**

**Хрест Заслуги
проект N. 4.**

ПРОЕКТИ ХРЕСТІВ:

**Хрест Заслуги
проект N. 5.**

DECORATIONS AND MEDALS OF THE UPA (1)

PROJECTS: NIL KHASEVYCH

UPA decorations were created for conspicuous service in the liberation struggle by ordinance of the Supreme UPA Command of Jan. 27, 1944 (No. 3) and confirmed by resolution of the Supreme Ukrainian Liberation Council of July 14, 1944. The "Cross of Military Merit" was conferred originally only on members of the UPA and the "Cross of Meritorious Service" on members of the underground and civilians participating in the liberation struggle. Both decorations were in four classes, the two higher in gold and the two lower in silver and bronze.

The first officer of the UPA to receive the Gold Cross of Military Merit (First Class) May 10, 1945 was Major Dmytro Karpenko-Yastrub, commander of the UPA battalion "Greyhounds" and former officer of the Soviet Army.

By resolution of the Supreme Ukrainian Liberation Council of May 30, 1947, the Cross of Military Merit can be awarded to all members of the Ukrainian underground and to civilians who distinguish themselves by heroism and sacrifice in the liberation struggle.

The ribbons of the UPA decorations are black and red. Black stands for the Ukrainian earth and red for the blood shed in its defense. The stars on the ribbon show wounds received in combat.

Above projects were executed abroad and brought into Ukraine by underground channels to be bestowed on recipients.

Проект N. 1.

Проект N. 2.

ПРОЕКТИ МЕДАЛІВ.

DECORATIONS AND MEDALS OF THE UPA (II)

PROJECTS: NIL KHASEVYCH

A Medal for the Struggle under Extreme Conditions was created by resolution of the Supreme Ukrainian Liberation Council of June 6, 1948, as published in the 2nd issue of the *Information Bulletin* of the Supreme Ukrainian Liberation Council dated August, 1948. (The *Bulletin* is published clandestinely in Ukraine). All fighters for Ukrainian liberation, including civilians, are eligible for the award. To qualify the recipient must have fought under difficult conditions. The ribbons of the Medal are blue and yellow—the Ukrainian national colors.

The project of the Medal was executed abroad and brought into Ukraine for distribution.

Помилка в друку: на стор. 37 надруковано під клішою:

38/40

Дереворит. Серія: "Волинь в боротьбі".

має бути:

Н. Хас. 1948 р.

Вик. Н. Х.

10/50

Гравюра на целюльозі. Серія: "Волинь в боротьбі". Копія з деревор. Н. Х. Коректа Н. Х.

Н. Х. + П-а. XII. 49.

Виконав "Артем".

Початкові букви: Е, О, У —
з азбуки Ніла Хасевича, яку
він вирізав у 1932 році.
Кінцівки: на стор. 11 з пе-
ред 1939 р., на стор 20 і 22
з 1939. — роботи Н. Хасевича

Друковано в друкарні „Америка“
під управою Богдана Катамая.
Машинний склад тексту виконав
Володимир Візнер. Ручний склад
і технічне оформлення виконав
Теофіль Рудакевич. Друкував
Дмитро Гонга. Кліші виконала
фірма **Photo-Electric Engravers,**
Philadelphia, Pa. Переплет ви-
конала фірма **Excelsior Bindery,**
Philadelphia, Pa. Папір **Mohawk**
Superfine Text. Друковано 1500
примірників.

